

Förstelärare

- en karriärreform för särskilt yrkesskickliga lärare

Jonatan Lannemar

Utvecklingsledare Nacka kommun

[Uppdaterad 2015-01-22]

Innehåll

- Om försteläraryreformen
- Vad utmärker, enligt forskning, särskilt yrkesskickliga lärare?
- Hur kan man veta vem som är en särskilt yrkesskicklig lärare?
- Försteläraryruppdrag i Nackas kommunala skolor
– lärdomar, så här långt

Karriärvägar för lärare
– *varför?*

Promemoria: *Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet*
U2012/4904/S

”Syftet med förslagen [att inrätta karriärsteg för lärare] är att det ska skapas så goda förutsättningar som möjligt för de bästa lärarna att göra karriär samtidigt som de även fortsättningsvis i allt väsentligt ska ägna sig åt undervisning och uppgifter som är en förutsättning för att bedriva en undervisning av god kvalitet.”

Promemoria: *Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet*
U2012/4904/S

Syftet med förslagen är att det ska skapas så goda förutsättningar som möjligt för de bästa lärarna att göra karriär samtidigt som de även fortsättningsvis i allt väsentligt ska ägna sig åt undervisning och *uppgifter som är en förutsättning för att bedriva en undervisning av god kvalitet.*

Promemoria: *Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet*

U2012/4904/S

Exempel på uppgifter som hör till eller ligger i nära anslutning till undervisning och som kan ingå i tjänsten för en förstelärare kan vara att:

- ansvara för introduktionen av nyanställda lärare,
- coacha andra lärare,
- initiera pedagogiska samtal,
- initiera och leda projekt i syfte att förbättra undervisningen,
- vara examensansvarig på gymnasieskolan eller inom vuxenutbildningen,
- ansvara för att lärarstuderande tas emot på ett bra sätt när de ska genomföra sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU), och
- vara huvudansvarig för ett ämne. (s. 28)

Definition

10 § Ett villkor för statsbidrag är enligt 6 § förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare att lärarens arbetsuppgifter huvudsakligen består av undervisning och uppgifter som hör till undervisningen.

Med *huvudsakligen* avses minst 50 procent av lärarens arbetstid.

Med *uppgifter som hör till undervisningen* avses att läraren

- ensam eller med kollegor planerar och följer upp undervisningen,
- bedömer, betygsätter eller dokumenterar elevers kunskapsutveckling, och
- återkopplar elevers utveckling till elever eller vårdnadshavare.

Karriärtjänsterna förstelärare och lektor
ska göra läraryrket mer attraktivt
och
säkra god undervisning för elever.

www.skolverket.se

Vad utmärker en
särskilt yrkesskicklig lärare?

Vad kännetecknar en undervisning som skapar
så goda förutsättningar som möjligt för elevernas lärande
och kunskapsutveckling?

Förordning 2013:70

Med förstelärare avses i denna förordning en lärare som

1. är legitimerad lärare,
2. genom dokumentation kan redovisa minst fyra års väl vitsordat arbete med undervisning inom ramen för en eller flera anställningar inom skolväsendet,
3. har visat särskilt god förmåga att förbättra elevernas studieresultat och ett starkt intresse för att utveckla undervisningen, och
4. även i övrigt av huvudmannen bedöms som särskilt kvalificerad för undervisning och uppgifter som hör till undervisningen.

GRUNDLÄGGANDE KRAV!

Förordning 2013:70

Med förstelärare avses i denna förordning en lärare som

1. är legitimerad lärare,
2. genom dokumentation kan redovisa minst **fyra års väl vitsordat arbete** med undervisning inom ramen för en eller flera anställningar inom skolväsendet,
3. har visat **särskilt god förmåga att förbättra elevernas studieresultat** och ett **starkt intresse för att utveckla undervisningen**, och
4. även i övrigt av huvudmannen bedöms som **särskilt kvalificerad för undervisning** och **uppgifter som hör till undervisningen**.

GRUNDLÄGGANDE KRAV!

”

Ett annat sätt att beakta effekterna av lärarkvalitet är att se till inlärningsstakten. Ta en grupp på femtio lärare. De elever som får förmånen att undervisas av den mest effektiva läraren i gruppen lär sig på sex månader lika mycket som eleverna i den genomsnittliga lärarens klass skulle lära sig på ett år. Eleverna med den minst effektiva läraren i gruppen på femtio skulle troligen behöva två år för att lära sig samma stoff.

Med andra ord genererar de mest effektiva lärarna elevlärande fyra gånger så snabbt som de minst effektiva lärarna.

William (2013) s. 35

Disposition

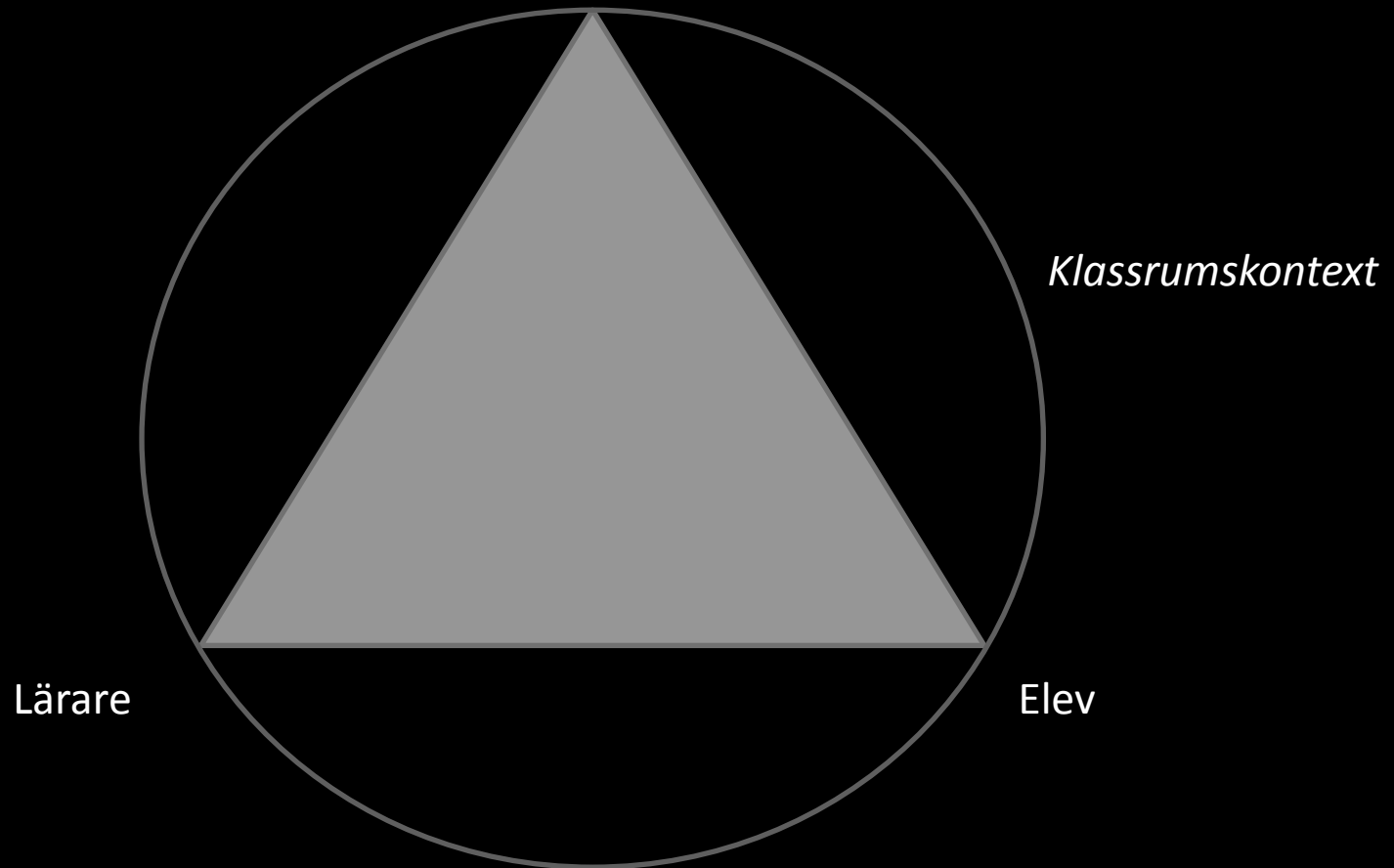
- Didaktisk medvetenhet och organisation av undervisning
- Bedömning och återkoppling
- Tillåtande klassrumsklimat och goda relationer
- Reflektion och utveckling av praktiken

Några reservationer

- Det är, så klart, ett urval.
- En del metaanalyser är t.ex. från anglosaxisk forskning. Kontextuella skillnader måste tas i beaktande.
- Kritik har riktats mot metastudier, även mot den så kallade "effective teaching"-forskningen.

Didaktiska triangeln

Undervisningsinnehåll/-form

Expert teachers

“They take advantage of new information, quickly bringing new interpretations and representations of the problem to light”

Shulman (1987)

Utmärkande för särskilt yrkesskickliga lärare är att de:

- fokuserar på vad som är väsentligt i undervisningen och håller den orienterad mot uppgiften,
- skapar en god miljö för lärande,
- situationsanpassar sin undervisning,
- organiserar lärandet både utifrån grupp- och individperspektiv,
- engagerar sig känslomässigt,
- har höga förväntningar på sina elever, och
- fokuserar mer på djupa kunskaper.

Hattie (2003), i Pedagogiska Magasinet nr 4 2009

Effektiva lärare:

- anpassar sin undervisning så att den passar olika elevers behov,
- har tillgång till en bred repertoar av undervisningsmetoder,
- har ett vitt spektrum av interaktionsstilar och strategier som kan tillämpas för olika elevgrupper,
- presenterar informationen klart och entusiastiskt,
- skapar motivation genom att appellera till elevernas nyfikenhet och intresse och genom att visa på uppgifternas relevans,
- strukturerar materialet,
- ställer mer komplexa frågor och fångar upp och vidareutvecklar elevernas idéer.

Disposition

- Didaktisk medvetenhet och organisation av undervisning
- Bedömning och återkoppling
- Tillåtande klassrumsklimat och goda relationer
- Reflektion och utveckling av praktiken

Hattie: *Know your impact!*

”

I grunden är det mest kraftfulla sättet att tänka på en lärares roll att lärare ser sig själva som *utvärderare* av sin påverkan på eleverna. /.../

Dessa uppfattningar avser vad varje elev kan göra till följd av lärarens åtgärder och hur varje resurs (särskilt kamrater) kan användas för att delta i att utveckla elever från vad de kan göra nu till den position där läraren anser att de bör vara – och att göra detta på det mest rationella och effektiva sättet.

För att fungera måste återkopplingen ge svar på dessa frågor:

1. **Vart** är jag på väg (dvs. vad är målet)?
2. **Var** befinner jag mig i förhållande till målet?
3. **Hur** ska jag närma mig målet?

De fem nyckelstrategierna

1. Klargör för eleverna vad avsikterna med undervisningen är och skapa delaktighet kring de olika kriterier/bedömningsgrunder som eleverna måste uppnå för att lyckas i sitt lärande.
2. Skapa lärandeaktiviteter och uppgifter för eleverna som gör det möjligt för dem att förstå i vilken utsträckning de har lärt sig eller förstått något.
3. Ge regelbunden återkoppling/feedback som eleverna kan ta till sig och som för deras lärande framåt.
4. Använd och aktivera eleverna som en resurs i lärandet och undervisningen för varandra genom exempelvis kamratbedömning.
5. Skapa förståelse hos eleverna så att de blir medvetna om och ägare av sitt eget lärande.

Feedback på olika nivåer

Uppgiftsnivå

T.ex. faktafel

Viktig, men ej stor effekt på elevens lärande
(knuten till den aktuella uppgiften, svår att
överföra till andra liknande uppgifter)

Feedback på olika nivåer

Processnivå

T.ex. hur nästa uppgift ska bli bättre

Visar t.ex. vad som är god kvalitet i en argumentationsuppgift, tydliggör kvaliteterna i återkommande aktiviteter

Processnivån är navet i feedback för lärande bedömning

Positiv effekt på elevens lärande!

Feedback på olika nivåer

Metakognitiv nivå

T.ex. hur jag ska hantera den feedback jag får

Kan ha hög effekt, då eleven i förlängningen själv lär sig att skapa sin egen feedback.

Feedback på olika nivåer

Personlig nivå

T.ex. beröm

Feedback som riktar sig mot personliga egenskaper (värderingar) **har liten effekt**, ibland rent negativ

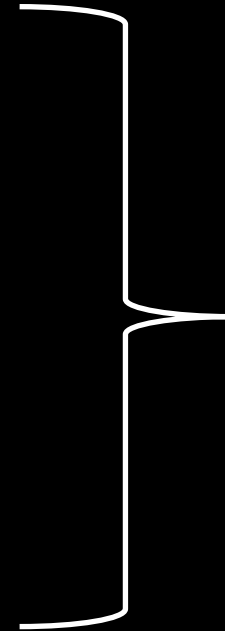
Uppgiftsnivå

Processnivå

Metakognitiv nivå

Kan ha mycket
hög effekt

Personlig nivå

Liten, ibland
negativ effekt

Alltså,
det är **kvaliteten** som avgör!

Ett **rättssäkert** betyg uppfyller fyra krav:

1. Det baseras på kunskapsomdömen som speglar kunskapskravens bredd
2. Det baseras inte på ovidkommande faktorer
3. Kunskapsomdömena överensstämmer med de kvaliteter som anges i kunskapskraven
4. Kunskapsomdömena har vägts samman på ett sätt som är förenligt med anvisningarna

Kunskapsomdömen = påståenden om enskilda elevers kunskaper och förmågor baserade på iakttagelser av indikatorer i elevernas prestationer/resultat.

Disposition

- Didaktisk medvetenhet och organisation av undervisning
- Bedömning och återkoppling
- Tillåtande klassrumsklimat och goda relationer
- Reflektion och utveckling av praktiken

Förväntanseffekter

Förväntanseffekter

- **Total enighet** bland forskare om förväntanseffekter. Lärares positiva och negativa förväntningar påverkar elevers beteenden och prestationer.

Rubie-Davies (2009), Hattie (2011), m fl

- Pygmalioneffekten

Rosenthal & Jacobsen (1968)

Lärarskap - ledarskap

Lärarskap i klassrummet handlar om att ha

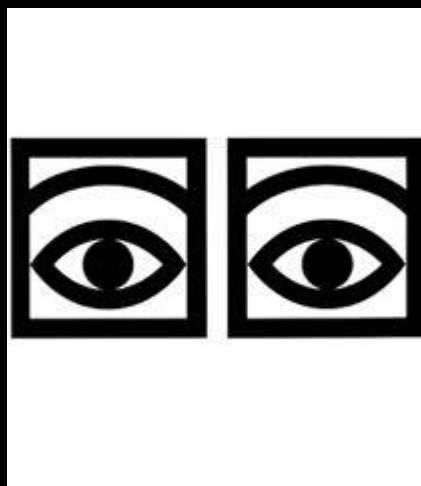
- *kunskap om ett kunskapsområde (ämne)*
- *förmåga att förmedla kunskaper och färdigheter.*

Ledarskap i klassrummet handlar om

- *kunskap om klassrumsinteraktion och grupprocesser*
- *förmåga att hantera klassrumsinteraktion och grupprocesser.*

Ödmjuk orubblighet

Jag ser dig.

Jag ser dig.

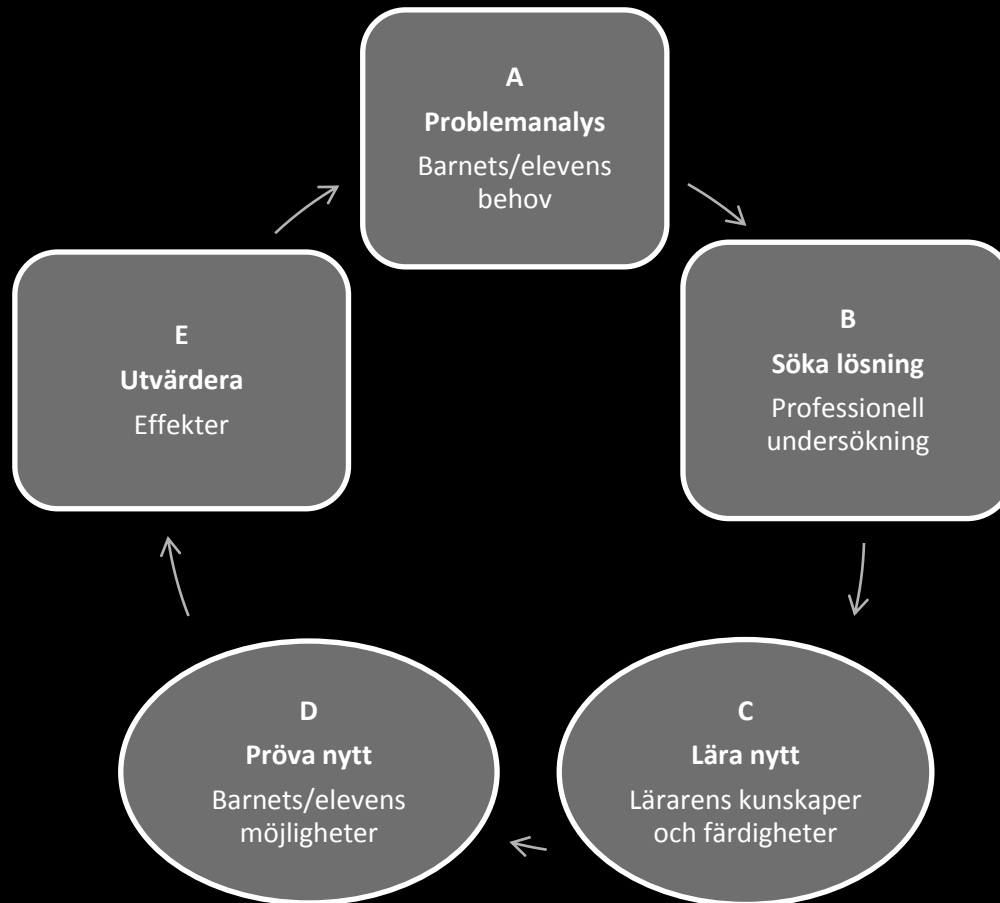
Kvalitativt god undervisning

- **En kollektiv dimension**, där lärare och elever hanterar lärandeuppgifter tillsammans
- **En ömsesidig dimension**, där lärare och elever interagerar och lyssnar på varandra, delar idéer och överväger olika synpunkter
- **En stödjande dimension**, där eleverna artikulerar idéer fritt utan att vara rädda för att svara fel, eller berätta vad de inte förstår, och där de hjälper varandra att nå en gemensam förståelse

Disposition

- Didaktisk medvetenhet och organisation av undervisning
- Bedömning och återkoppling
- Tillåtande klassrumsklimat och goda relationer
- Reflektion och utveckling av praktiken

Helen Timperley: *Professional learning*

- **Analytical talk:** talk that analyses the impact of teaching practices on student learning
- **Critical talk:** talk that evaluates the outcomes of that analysis
- **Challenging talk:** talk about making changes to ineffective practices by creating more effective ones

UTMANINGAR:

1. School culture
2. Lack of evidence and standards
3. Focusing on peripheral issues

Tillsättning, förstelärare

Tillsättning, förstelärare

- Rektor utser/tillsätter
- Huvudman utser/tillsätter
 - Huvudman utser/tillsätter med stöd av **extern** kvalitetsgranskning

Huvudmän skapar karriärtjänsterna och bestämmer själva om tjänsternas:

- antal
- utformning
- tillsättning
- lön

www.skolverket.se

Hur kan man veta vem som är en särskilt yrkesskicklig lärare?
Hur kan lärare **visa** sin yrkesskicklighet?

Meriteringsprogrammet Arete

- för särskilt yrkesskickliga lärare

- Flera huvudmän har samarbetat (Nacka kommun, Utbildningsförvaltningen Stockholm stad, Kunskapsskolan) med Skolporten
- Forskning/andra program/kompetensprofiler etc. har studerats, intervjuer har genomförts, forskare kritiserat mm
- Mynnat ut i tre perspektiv och sju aspekter av yrkesskicklighet
- Olika verktyg som lärare använder som stöd för att visa sin yrkesskicklighet (observationsprotokoll, enkäter, vitsord mm)

www.aretemeritering.se

Vetenskaplig grund: www.aretemeritering.se/referenser

Men försteläraruppdrag, då?

Huvudmän skapar karriärtjänsterna och bestämmer själva om tjänsternas:

- antal
- utformning
- tillsättning
- lön

www.skolverket.se

Mall för uppdragsbeskrivning

Nackas kommunala skolor

NACKA
KOMMUN

Förstelärare
Nackas kommunala skolor

"Ökad måluppfyllelse, ökad professionalisering, bättre resultat"

Uppdragsbeskrivning

Lärare:
Skola:
Föreläsare:
Lärare som uppdraget avser: 2019/2014
Ämne/tema:

Titel:

Syfte och mål med uppdraget:

[Övergripande syfte med försteläraruppdraget i Nacka kommun är "Ökad måluppfyllelse, ökad professionalisering, bättre resultat". Här tydliggör ni syfte utifrån övergripande ämne, årskurser och skolans behov/forutsättningar. Ange in några konkreta mål! Uppdraget ska handla om pedagogisk/didaktisk (ämnes)utveckling och involvera kollegor.]

Följande berörs:

[Här anges vilka som berörs av uppdraget, det kan t.ex. vara ämneslärare i några specifika årskurser. Det kan också tydliggöras om uppdraget riktar mot vissa elevgrupper som har resultat som behövs stärkas.]

Så här ska uppdraget genomföras:

[Här tydliggör du hur uppdraget ska genomföras under läsåret. Det kan t.ex. anges att vissa konferensdagar ska användas till diskussioner, att några/några lärare ska "coachas" under en viss tidspann etc. Viktigt att uppdraget rymmer inom arbetstiden.]

Så här ska uppdraget utvärderas:

[Här anges när och hur uppdraget ska utvärderas utifrån syfte och mål ovan.]

Ort och datum:

Lärarens underskrift

Rektors underskrift

Uppdragsbeskrivning

- Uppdragets titel
- Syfte och mål med uppdraget
- Följande berörs
- Så här ska uppdraget genomföras
- Så här ska uppdraget utvärderas

Underskrift lärare och rektor

Vanliga försteläraruppdrag

Nackas kommunala skolor läsåret 2014/2015

- Språkstärkande-/språkutvecklande arbetssätt
- IT/digitala verktyg
- Bedömning (formativ bedömning, likvärdig bedömning)
- Utvecklingssamtal, SchoolSoft

Ämnesutveckling:

- Matematik
- No/tekik
- So/svenska

Utvärdering försteläraryupdrag

Nackas kommunala skolor

- Viktigt med uppdagsbeskrivning som definierar och avgränsar uppdag
- Viktigt att rektor tydliggör uppdag inför kollegor och hur uppdaget/-n kommer in i skolans vision/verksamhetsidé
- Viktigt att det finns en tydlig idé om hur uppdaget ska genomföras och utvärderas
- Långsiktigt fokus

Tack!

jonatan.lannemar@nacka.se

Referenser och lästips

- Alexander, R. (red.) (2010). *Children, their World, their Education, Final report of the Cambridge Primary Review*. New York: Routledge.
- Alexandersson, M. (2011). Att göra skillnad. *Pedagogiska magasinet*, 2.
- Annan, B., Lai, M. K., & Robinson, V. M. J. (2001). *Teacher talk to improve teacher practices*. SET, 1, 31–35
- Barber, M. & Mourshed, M. (2007). *How the world's best-performing school systems come out on top*. McKinsey&Company.
- Granström, K. (red.) (2007). *Forskning om lärares arbete i klassrummet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling (Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1846>)
- Gustafsson, J.-E. & Myrberg, E. (2002). *Ekonomiska resursers betydelse för pedagogers resultat – en kunskapsöversikt*. Liber: Stockholm.
- Gustavsson, A., Måhl, P. & Sundblad, B. (2012). *Betygssättning: En handbok*. Liber.
- Hattie, J (2003). *Teachers Make a Difference: What is the research evidence?* www.education.auckland.ac.nz
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning*. London: Routledge.
- Hattie, J. (2012). *Synligt lärande för lärare*. Natur & Kultur.
- Hattie, J. & Timperley, C. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77.
- Håkansson, J. & Sundberg, D. (2012). *Utmärkt undervisning. Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Natur & Kultur.
- Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete: i skola och behandling*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling (Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1839>)
- Jönsson, A. (2011). *Lärande bedömning*. 2. uppl. Gleerups.
- Lindqvist, P. (2010). Ödmjuk orubblighet. En avgörande kvalitet i lärares yrkeskunnande. *Didaktisk Tidskrift*, 19.
- Lundahl, C. (2011). *Bedömning för lärande*. Stockholm: Norstedt.

Referenser och lästips

- Marton, F. (2009). *Inläring och omvärldsuppfattning: en bok om den studerande människan*. 3. uppl. Stockholm: Norstedt .
- Muijs, D. & Reynolds, D. (2005). *Effective teaching, evidence and practice* . 2 ed. London: Sage publ.
- Nordenbo et. al. (2008). *Teacher competences and pupil achievement in pre-school and school*. Danish Clearinghouse for Educational Research.
- Nordenbo et. al. (2010). *Input, Process and Learning in primary and lower secondary schools*. Danish Clearinghouse for Educational Research.
- Rosenthal, R. & Jacobsen, L. (1968). *Pygmalion in the classroom: teacher expectation and pupils' intellectual development*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Rubie-Davies, C. (2009). Teacher expectation and labeling. I: Lawrence J. Saha & Gary Dworkin (red.) (2009), *International handbook of research on teachers and teaching*. P. 2. New York: Springer.
- Rudduck, J. & McIntyre, D. (2007). *Improving learning through consulting pupils*. London: Routledge.
- Sadler, R. D. (1989). Formative assessment and the design of instructional systems. *Instructional Science*, 18.
- Sammons, P. (2006). *Embracing Diversity: New challenges for School Improvement in a Global Learning*. Society International Congress for School Effectiveness and Improvement, Fort Lauderdale Florida 4th January 2006.
- Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 19(2), 4–14.
- Skolverket (2011). *Kunskapsbedömning i skolan – praxis, begrepp, problem och möjligheter*. Skolverket.
- Thompson, M. & Wiliam, D. (2007) Tight but loose: A Conceptual Framework for Scaling Up School Reforms. Paper presented at the American Educational Research Association (AERA), April 2007 in Chicago.
- www.dylanwiliam.net
- Timperley, H. (2011). *Realizing the Power of Professional Learning*. Open University Press.
- Wiliam, D. (2013) *Att följa lärande – formativ bedömning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.